

VERGELIJKENDE RASSENPROEF VAN ZAADVASTE WINTERSAVOOIKOOL

*Rassenscreening op 25-11-2014 op DE WASSENDE MAAN
Een activiteit van het Netwerk Zelf Zaden Telen i.s.m. INAGRO*

Aanwezig: *Johan Rapol*: (teeltoverste INAGRO), *Klaas Isebaert*: teler pakkettenteelt, *Marc Peeters* (VERS EN GEZOND), *Jen Nold* (DE WITTE BEEK), *Greet Lambrecht* (AKELEI), *Louis De Bruyn* (NETWERK ZELF ZADEN TELEN)

Verontschuldigd

Mieke Lateir (BINGENHEIMER zaden), *An Jamart* (BIOFORUM wegens niet uitgenodigd)

Veldgeschiedenis

Proeflocatie: Dhoye, 22, Astene. Proefveldhouder 'DE WASSENDE MAAN'

Een zwaardere lemige zandgrond die twee jaar in cultuur is genomen op DE WASSENDE MAAN. De pH is voor een leemgrond heel laag (pH 4.5). Er is daarom ook zwaar bekalkt.

Voor de overbrugging van de omschakeling werd Triticale-tuinboon verbouwd als varkensvoer. De bodem hoewel reeds verbeterd is volgens Gilles zeker nog niet op punt. Er zit nog een besmetting van *Rhizoctonia* in de grond. Er is een biofumigatie tegen aaltjes toegepast met 'Nemad' ingezaaid, ingefreesd en aangerold. Bemesting met 30t geitenmest per ha en niet meer geploegd maar wel twee maal bewerkt met de actisol. Geplant in de week van 20 juli

Proefopzet

De proef werd opgezet door INAGRO Studiedirecteur *Lieven Delanote* en begeleid door Teeltoverste *Johan Rapol*. Zeven Zaadvaste Rassen en één F₁-hybrideras werden aangeplant bij *Jen Nold* (DE WITTEBEEK); *Antoine en Manuel* (DE KOLLEBLOEM), *Gilles Van Dur*, (DE WASSENDE MAAN), op het bedrijf van *Klaas Ysebaert* en bij *Johan Rapol* (INAGRO). Van elk ras werden 500 zaden gevraagd en bij DE KOSTER uitgezaaid op 26/6. Op de meeste locaties werd tussen 14-27 juli geplant. Johan zorgde voor het planten van een 40-tal planten per ras per locatie. Plantafstanden waren af te spreken. INAGRO plantte op 50 x 40cm. Bij deze plantafstand komt dit neer op 8 m² per ras op vier rijen geplant. Bij *Marc Peeters* (VERS EN GEZOND) stond enkel zijn ras. Plantafstand 90x50cm (verklaring zie verder in het verslag).

De oogst en beoordeling was voorzien rond de 2e helft van januari. Door het warme najaar is dit vervroegd naar 25 november (de oogst was op enkele bedrijven al gestart.) Er was tot dan toe nog nauwelijks nachtvorst. Beoordeling op winterhardheid was dus niet mogelijk hoewel dit een belangrijk selectiecriteria is voor 'winter'savooikool

De proefrassen:

Er werden zeven zaadvaste rassen en één F₁-hybride(als vergelijkingsras) gebruikt. (Tabel 1)

Tabel 1 Rassen van de Rassenproef met Zaadvaste Wintersavooien in 2014 (INAGRO)			
Nr	Ras	ZAADHUIS	Bio
1	<i>Bloemendaalse Gele</i>	DE BOLSTER	Bio
2	<i>Grufewi</i>	HILD SAMEN GMBH	Bio
3	<i>Marc Peeters</i>	PEETERS MARC	NCB
4	<i>Sankt Martin</i>	AKELEI	Bio
5	<i>Smaragd</i>	BINGENHEIMER SAATGUT AG	Bio
6	<i>Westlandse Putjes</i>	DE BOLSTER	Bio
7	<i>Winterfurst2</i>	BINGENHEIMER SAATGUT AG	Bio
8	<i>Wirosa- F1</i>	BEJO ZADEN BV	Bio

Rasbeschrijvingen en beoordeling op het veld:

Bloemendaalse Gele(nr 1):

Rasbeschrijving

(website)http://www.bolster.nl/zoeken/1/savooie+kool+bloemendaalse+gele++brassica+oleracea+var___+sabauda): savooikool '*Bloemendaalse Gele*' (DE BOLSTER): is een unieke kool die moet behouden blijven voor het nageslacht, dus veel telen! Slobberkool is de oude bijnaam. Mocht slobberen niet passen bij uw eetcultuur, dan gewoon korter koken. Een heerlijke kool, zacht van smaak. De groengele, later goudgele, licht gekroesde kool, wat spits van vorm, kan een plaatje voor uw tuin zijn. De vorm varieert van spits tot meer bolvormig. Savooi kool kan enige vorst verdragen en kan daarom vrij lang op de tuin blijven staan. Buiten voorzaaien (eind april-mei) en na ca. 6 weken uitplanten op 60 x 50 cm.

De veldwaarneming: Geel blad; veel gewas; weinig gewicht maar goed gezond

Grufewi (nr 2): http://www.hildsamensamen.de/pdf/a_engl_bioceseiten.pdf Hild Samen is opgekocht door Bayer CropScience

Rasbeschrijving (website): het ras staat enkel vermeld maar is op de Hild website niet beschreven.

Mededeling van Johan: het ras is beschreven als een echt winterras en is daarom te vroeg geplant.

De veldwaarneming: Veel los blad. Het gewas is vrij heterogeen maar als gewas redelijk positief (weinig ziekten). Een goede grondbedekking (onkruiddruk voorkomen) maar desondanks blijkbaar toch te dicht geplant omdat ze hoog op haar poten staat (lange stam).

Marc Peeters (nr 3):

Deze Telerselectie is voortgekomen uit een kruising van enkele rassen.

De Veldwaarneming: Lange stam; is vroeger dan de andere rassen; de compactheid valt op; te snijden vanaf 8 per kist; redelijk homogeen.

Mededeling van Marc: Deze savooi staat hier te dicht geplant om goede uitgroei te hebben. Ook bij een ruimere plantafstand is de

bodembedekking nog goed (bij een vlotte groei). Ruim en groot omblad beschermd ook tegen vorst: de sneeuw op de bladeren drukt de ombladeren tegen de grond zodat de stam van de plant beschermd is tegen de vorst. Bij dooi zullen de kolen voldoende water kunnen opnemen om afsterven (bevroren van de bladeren) te voorkomen. Het ruime omblad verhindert niet enkel de onkruidgroei maar voorkomt ook dat de houtduiven erop kunnen 'landen' (het blad biedt geen stevige landingsplaats). Ook tussen de planten in is er dan weinig plaats, is het uitzicht en de ruimte om op te vliegen te beperkt: 'De duiven voelen zich niet op

hun gemak.'

Waarneming op 'VERS EN GEZOND': Bij Marc is het ras homogener (vergelijkbaar met F₁). Donkergroene kleur. Goede oogstspreading voor een pakkettenbedrijf als 'VERS EN GEZOND'.

Sankt Martin (AKELEI) (nr 4)

Sankt Martin is (een vermeerderde selectie die) oorspronkelijk afkomstig van BINGENHEIMER SAATGUT AG. Bij strenge vorst werd éénmalig (2009) een selectie op winterhardheid uitgevoerd (het ras zal op AKELEI niet langer in vermeerderd worden).

De Veldwaarneming: vrij heterogene stand, weinig koolvorming (redelijk laat). Heeft wat te weinig blad. Blijkt redelijk gevoelig voor ziekten.

Waarneming op AKELEI: meer blad en minder ziekten.

Mededeling van Greet: de winterhardheid is kantje boordje.

Smaragd (BINGENHEIMER SAATGUT AG)(nr 5)

Beschrijving volgens catalogus: "Groeikrachtig ras met een gelijkmatig midden- tot donkersmaragdgroen, sterk gebobbeld omblad. Vaste ronde tot dwarsovale kop, middelkorte binnenstengel, goede bewaarbaarheid tot januari. Op DOMEIN FREDEBURG na meerjarige selectie uit '*Hammer*' ontwikkelt. Geen overwinteringsras. Een lekkere fijne smaak.

Mededeling van Johan en veldwaarneming: Vroegste soort in het rijtje van de verschillende rassen; ze heeft al een mooie maat; een betere sluiting maar is weinig uniform:

Westlandse Putjes: DE BOLSTER (NR 6)

Van de website: Savooikool Westlandse Putjes is een donkergroene, gekroesde kool, waarvan de bovenste bladeren niet helemaal gesloten zijn, dus met een "putje". Kan lange tijd geoogst worden, vanaf het einde van de zomer tot in de winter.

Deze savooikool kan enige vorst verdragen en kan daarom vrij lang op de tuin blijven staan. Buiten voorzaaien (eind april-mei) en na ca. 6 weken uitplanten op 60 x 50 cm.

<http://www.bolster.nl/groenten/koolgewassen/savooie+kool+westlands+putjes++brassica+oleracea+var+sabauda>

Beroordeling in de veldproef

Bij de zaaing waren er veel minder planten beschikbaar (veel uitval *Rhizoctonia*?)

Het is een relatief vroege soort maar met goede vorstresistentie.

Niet zo gevuld of eerder een open hart, wat ook verkoopargument kan zijn. Er werd opgemerkt dat infectie van melige koolluis tot in het hart

kan doordringen? Zijn hier ervaringen mee? Redelijke uniform met een vaste goedgevulde krop.

Winterfurst 2 BINGENHEIMER SAATGUT AG

Van de website: "Zeer laat ras met middelgrote fijn gebobbelde bladeren, vaste, ronde tot vlakronde koolkoppen, moet vroeg gezaaid worden (april) en maakt zeer laat koppen (sept.-okt.). Goede bewaareigenschappen. Ook als overwinteringsavooi voor oogst in het voorjaar.

["http://www.bingenheimersaatgut.de/de/Gemuese/Kohlgewaechse/Wirsing/Winterfuerst-2](http://www.bingenheimersaatgut.de/de/Gemuese/Kohlgewaechse/Wirsing/Winterfuerst-2)

De Veldwaarneming: zeer gezond; Vorstresistentie kan nog niet beoordeeld worden; nog weinig vulling (laat ras, de kolen waren nog niet goed uitgegroeid.)

Heeft veel omblad, dat maakt ze tot een geschikt ras voor een goede onkruidbeheersbare teelt.

Wirosa- F₁ BEJO ZADEN BV ,

Oogsten in januari – februari; Een grote omvangrijke plant en zoals voor een F₁-hybride te verwachten valt is het gewas heel homogeen; vormt hoge ombladen.

- Fijne savooiekool voor de late herfst- en wintersteelt
- Mooi rond en vast
- Goed bestand tegen slechte weersomstandigheden
- Kan kort bewaard worden
- Ongeveer 135 groeidagen na planten

Nabeschouwingen

Op het bedrijf bij Jen was de aantasting van de savooikool door koolgalmug heel sterk. Ze kwamen niet meer voor de screening in aanmerking

Probleem van koolgalmug (draaihartigheid)

Indien er al sprake kan zijn van 'koolgalmuggevoeligheid' als raskenmerk dan is, volgens Jen, 'Smaragd' een ras met hoge gevoeligheid (sterkste aantasting op het veld bij Jen.

Er werd opgemerkt dat planten rond mei voor koolgalmug de meest gevoelige periode is (warm weer vervroegt en versnelt de eerste aantasting)! En verder dat afdekken direct na het planten noodzakelijk is om aantasting van koolvlieg en koolgalmug te voorkomen of in te dijken. Opgelet! Er zijn bij koolgalmug drie generaties (2de en 3de vlucht respectievelijk in juli en augustus). ¹Dus het gewas bij schoffelen of wieden zo kort mogelijk 'open' laten liggen. Twee uur blootleggen om te schoffelen kan al een infectie tot gevolg hebben. En eens de vlieg of mug onder het doek aanwezig is ... ! Koolgalmug overwintert als ingesponnen larve in de grond.

Combinatie van het gebruik van 'Tracer' voor het planten en 'Howicover' of vliesdoek erna, voorkomt de primaire infectie!

F1-hybride versus Zaadvast en Telerselecties

F1-hybride ras **Wirosa** komt zeker als het meest homogene uit de bus. Oogstspreading bij Zaadvaste Rassen is dan weer een voordeel voor bedrijven met rechtstreekse afzet.

Uit de rassenproef blijkt wel het gebrek aan homogeniteit bij bepaalde Zaadvaste Rassen. Valt dit niet toe te schrijven aan een gebrekkig doorgedreven selectie? Ook de **Westlandse Putjeskool** heeft een redelijk goede homogeniteit. *Marc Peeters* haalt met zijn ras wel een hoge mate van homogeniteit maar wijst op de noodzaak om een goed beeld te hebben van een 'kwaliteitskool' voor een bepaald ras om dan vervolgens streng daarnaar te selecteren. Je ras leren kennen is daarom een voorwaarde én ...' al doende leer je'.

Speciale savooikoolrassen zoals de **Westlandse Putjeskool** en **Bloemendaalse Gele** hebben potentie om als specialiteit geteeld te worden. Door selectiewerk kunnen bepaalde eigenschappen zoals losbladigheid of gebrekkige uniformiteit zeker verbeterd worden zodat een diverser aanbod savooikool ontstaat.

Werk aan de winkel voor wie de handschoen opneemt. En dat willen we met ons NETWERK ZELF ZADEN TELEN!

¹ A. Hallems: Planteziekten, 5de uitgave, uitgegeven in eigen beheer, 1989

Zaadteelt

Savooikool is zoals alle koolsoorten een kruisbloemig gewas. De kiemkracht van het zaad ligt tussen de 5 en maximum 8 jaar

Selectie

Raskenmerken: genotypisch

Rasverschillen zijn het resultaat van de combinatie van genetische eigenschappen van koolsoorten en selectie (die sterk door tuinder wordt beïnvloed). Algemeen herkent men savooikool aan:

- De kropvorming: hartbladen (de krop) ontstaat binnenin één of meer kransen van ombladen (de broek). De hartbladen omsluiten het groeipunt en vormen een min of meer vast gesloten krop. De broek bedekt snel het grondoppervlak om snel zoveel mogelijk licht te vangen. Zo verhindert een snelle en degelijke broekvorming ook kiemen en ontwikkelen van onkruidzaden.
- De kleur van de bladeren varieert van geliglichtgroen tot blauwgroen/donker mineraalgroen
- Dikwijls is het blad met een zichtbaar grijsachtig waslaagje bedekt dat je er kan afwrijven. Door de waterafstotende werking verhindert dit de kieming van meeldauwschimmels vermits de sporen een bepaalde bladnatperiode nodig hebben om te kiemen om het blad binnen te dringen
- De bladoppervlakte is volgens het ras min of meer gebobbeld of blazig (omdat het bladmoes zich sterker ontwikkeld dan de nerven. De blazen variëren in doormeter van 3-16 mm en zijn van verschillende hoogte. Bij sterk gebobbelde bladeren zal de bladrand ook naar buiten omgebogen zijn.
- Kopvorm is sterk rasafhankelijk: platrond, rond, ovaal, kegelvormig, spits,
- Kopdichtheid varieert naargelang de soort van losser tot zeer dicht

Verslag: Louis De Bruyn